

DOI: <https://doi.org/10.32820/2074-8922-2024-82-154-160>

УДК 373.2.043.2:81'233(045)

ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЕВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ІНКЛЮЗИВНИХ ГРУПАХ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

© Сирова Ю. В., Колосова С. В., Яковенко В. В.

*Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради*

Інформація про авторів:

Сирова Юлія Володимирівна: ORCID: [0000-0003-4964-5451](https://orcid.org/0000-0003-4964-5451); yuliya_syrovaya@ukr.net, кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри теорії та методики дошкільної освіти Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради; вулиця Шота Руставелі, 7, м. Харків, 61000, Україна.

Колосова Світлана Вікторівна: ORCID: [0000-0002-6112-685X](https://orcid.org/0000-0002-6112-685X); kolosova.svetlanavik@gmail.com, кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри теорії та методики дошкільної освіти Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради; вулиця Шота Руставелі, 7, м. Харків, 61000, Україна.

Яковенко Віта Валеріївна: ORCID: [0000-0003-3826-037X](https://orcid.org/0000-0003-3826-037X); vita.val2017@ukr.net, доктор філософії, викладач кафедри теорії та методики дошкільної освіти Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради; вулиця Шота Руставелі, 7, м. Харків, 61000, Україна.

Статтю присвячено проблемі формування мовленнєвої компетентності дітей дошкільного віку в інклюзивних групах ЗДО. Відповідно до державного стандарту дошкільної освіти, встановлено, що формування мовленнєвої компетентності дітей дошкільного віку є важливим показником повноцінного розвитку дошкільника. Визначення змісту поняття «мовленнєва компетентність» – це вміння адекватно й доречно спілкуватись рідною мовою в різних життєвих ситуаціях, розповідати, пояснювати, розмірковувати, оцінювати, використовувати як мовні, так і позамовні засоби та інтонаційні засоби виразності, форми ввічливості; спостерігати за своїм мовленням та мовленням інших, виправляти помилки, дотримуючись загальної культури мовлення, прагнення творчо само реалізуватися.

Встановлено, що головним завданням сучасного педагога інклюзивної групи є формування в дітей з особливими освітніми потребами основи звукової культури мовлення, лексичної і граматичної правильності мовлення, вміння логічно і послідовно висловлювати свої думки. У ході наукового пошуку визначено, що під час планування мовленнєвих занять в інклюзивній групі ЗДО необхідно дотримуватися відповідних принципів (поєднання індивідуальної форми навчання з диференціацією; сприяти спілкуванню та комунікації; єдність сенсорного, мовленнєвого, лінгвістичного та комунікативного розвитку; підтримка самостійності та активності дитини; міждисциплінарний підхід та варіативність в організації процесів виховання та навчання; партнерська взаємодія між сім'єю та закладом дошкільної освіти).

Зроблено висновок, що ефективними засобом мовленнєвого розвитку дітей з особливими освітніми потребами є впровадження інноваційних технологій в освітнє середовище ЗДО, зокрема LEGO-технології, мнемотехніки, сендплей (педагогічна пісочна терапія), методи ейдетичної техніки, логоритміка.

Ключові слова: технології, мовлення, мовленнєвий розвиток, мовленнєва компетентність, інклюзивні групи закладу дошкільної освіти, діти з особливими освітніми потребами, педагог інклюзивної групи.

Yu. Syrova, S. Kolosova, V. Yakovenko. "Technologies of forming speech competence of preschool children in inclusive groups of preschool education institution"

The article is devoted to the problem of developing the speech competence of preschool children in inclusive groups of preschool children. According to the state standard of preschool education, it has been established that the formation of speech competence of preschool children is an important indicator of the full development of a preschooler. Definition of the content of the concept "speech competence", namely: this is the ability to adequately and appropriately communicate in one's native language in different life situations, to tell, explain, reflect, evaluate, use both linguistic and extra-linguistic means and intonation means of expressiveness, forms of politeness; observe your own speech and the speech of others, correct mistakes, observing the general culture of speech, the desire to realize oneself creatively.

It has been established that the main task of a modern teacher of an inclusive group is to form in children with special educational needs the basis of sound culture of speech, lexical and grammatical correctness of speech, and the ability to logically and consistently express their thoughts. During the scientific research, it was determined that when planning speech classes in an inclusive group of children's education, it is necessary to observe the relevant principles (combination of an individual form of education with differentiation; promote communication and communication; unity of sensory, speech, linguistic and communicative development; support for independence; support for independence; approach and variability in the organization of the processes of education and training; partnership interaction between the family and the institution of preschool education).

It is concluded that an effective means of speech development for children with special educational needs is the introduction of innovative technologies into the educational environment of children's education, in particular, LEGO technologies, mnemonics, sandplay (pedagogical sand therapy), methods of eidetic technology, and logorhythms.

Key words: technology, speech, speech competence, speech development, inclusive groups of educational institutions, children with special educational needs, inclusive group teacher.

Постановка проблеми. В умовах реформування дошкільної освіти в Україні особливого значення набуває пошук нових підходів та технологій до організації освітнього процесу, зумовлений реорганізацією системи освіти в інклюзивну та доступну для всіх дітей. Саме така освітня модель реалізує конституційні права дитини з особливими освітніми потребами на здобуття освіти за місцем проживання. Відповідно до інструктивно-методичних рекомендацій щодо організації діяльності інклюзивних груп у закладах дошкільної освіти, освітній процес у групах дітей з ООП відбувається відповідно до Базового компонента дошкільної освіти за окремими програмами, затвердженими Міністерством освіти і науки України, та відповідними методиками з урахуванням індивідуальних особливостей навчально-пізнавальної діяльності дітей зважаючи на рекомендації інклюзивно-ресурсного центру [6].

Відповідно до вимог Базового компоненту дошкільної освіти [1], однією з компетентностей формування гармонійної особистості, визначено мовленнєву компетентність. У психічному розвитку дитини мовлення відіграє велике значення, адже в процесі повсякденної комунікативної взаємодії з дорослими та однолітками, дитина активно включена в процес пізнання соціального, предметного та природного довкілля.

М. Шеремет зазначає, що мовлення дітей дошкільного віку є чутливою функціональною системою, яка схильна до реакцій на несприятливі впливи, особливо в групі ризику є діти з особливими освітніми потребами [9, с. 15]. У цьому контексті велика увага повинна приділятися мовленнєвому розвитку дітей в інклюзивних групах закладу дошкільної освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми формування мовленнєвої компетентності дітей дошкільного віку приділено велику увагу в дослідженнях А. Богуш, М. Вашуленка, Н. Гавриш, Т. Гужанова, Т. Котик, К. Крутій, Н. Луцан, І. Попової, Т. Піроженко. Особливості мовленнєвого розвитку в умовах інклюзивної освіти розглядали А. Бабенко, Н. Гончар, І. Калініченко, І. Малишевської, Ю. Рібцун, А. Синиця, Т. Цегельник, М. Шеремет. Науковці зазначають, що процес мовленнєвого розвитку повинен відбуватись комплексно, враховуючи всі структурні складові мовленнєвої компетентності дітей дошкільного віку, а саме: граматичний, фонетичний, лексичний, діалогічний та монологічний аспекти.

Постановка завдання. Мета дослідження полягає в комплексному дослідженні технологій розвитку мовлення в умовах інклюзивного освітнього середовища закладу дошкільної освіти.

Виклад основного матеріалу. У ході аналізу психолого-педагогічної літератури встановлено, що завдання сучасного педагога інклюзивної групи полягає в допомозі дитині опанувати мовлення, тобто сформувати основи звукової культури мовлення, основи лексичної і граматичної правильності мовлення, а також вміння логічно і послідовно висловлювати свої думки.

У Базовому компоненті дошкільної освіти однією з основних умов становлення мовленнєвої особистості дошкільника є комплексний підхід до формування мовленнєвої компетентності (в єдності її складових). Формуючи мовленнєву компетентність у дітей дошкільного віку, педагоги повинні навчити дітей вільно

відтворювати свої думки, враження в будь-яких формах мовленнєвого висловлювання за допомогою вербальних і невербальних засобів, а також сформувати достатній рівень комунікативної культури для забезпечення продуктивного спілкування [1].

Такий підхід відповідає сучасним тенденціям розвитку мовлення дошкільників, серед пріоритетних завдань цього напрямку визначено виховання, починаючи з раннього віку до становлення мовленнєвої особистості, здатної творчо і доречно користуватися засобами мовлення в різних життєвих ситуаціях, вміти розповісти про себе, взаємодіяти з іншими, реалізувати свої потреби і наміри. Алгоритм роботи з формування мовленнєвої компетентності передбачає практичне опанування дітьми мовленнєвими вміннями та навичками з урахуванням особистісних пріоритетів розвитку як мету і результат освітньої роботи.

Аналіз науково-педагогічних джерел свідчить про те, що мовленнєва компетентність – це комунікативні вміння особистості спрямовані на спілкування рідною мовою в різних життєвих обставинах (діти повинні вміти висловити свої базові потреби, наміри, прохання, вербалізувати мисленнєву діяльність), а також вміння володіти навичками складання розповідей різного напрямку (пояснення, міркування, порівняння), вміння використовувати як вербальні так і невербальні мовленнєві засоби (міміка, жести, рухи), дотримуватись загальної мовленнєвої культури, користуватись засобами інтонаційної виразності, мовленнєвим етикетом; оцінювати власне мовлення, виправляти помилки, творчо самореалізуватися в мовленнєвій діяльності [2, с. 23].

У дослідженнях Гужанової Т. зазначено, що мовленнєва компетентність як складова мовленнєвої діяльності, забезпечує вміння дитини підтримувати мовленнєву взаємодію з іншими, вибудовувати логіку висловлювань, забезпечувати мовленнєве взаєморозуміння з дорослими та однолітками, формувати комунікативні здібності, мовленнєве самовираження, розвивати соціальне мовлення (вміння презентувати себе оточуючим, виражати особисту позицію по відношенню до інших тощо) [5, с.12].

Отже, одним із цінних критеріїв повноцінного розвитку дитини дошкільного віку є високий рівень мовленнєвої компетентності. У процесі формування мовленнєвої компетентності відбувається

практичне опанування дітьми рідною мовою. Мовленнєвий розвиток має винятковий вплив на інтелектуальний розвиток та на формування самосвідомості дитини, позитивно впливає на формування важливих якостей особистості, таких як комунікабельність, доброзичливість, ініціативність, креативність.

Водночас вихователям інклюзивної групи слід враховувати типи труднощів наявних у осіб з особливими освітніми потребами та добирати різноманітні технології розвитку мовлення, які сприятимуть залученню всіх дітей до спільної освітньої діяльності.

Гончар Н. та Цегельник Т. пропонують організувати мовленнєві заняття в інклюзивній групі ЗДО, дотримуючись певних принципів, а саме: поєднання індивідуальної форми навчання з диференціацією, тобто врахуванні індивідуальних особливостей кожної дитини; сприянню спілкуванню та комунікації, тобто створенню спеціально організованого мовленнєвого середовища; єдність сенсорного, мовленнєвого, лінгвістичного та комунікативного розвитку, тобто організації взаємодії і співпраці між цими аспектами; підтримка самостійності та активності дитини, тобто розвиток навичок самостійного висловлювання та розуміння мовлення; міждисциплінарний підхід та варіативність в організації процесів виховання та навчання, тобто врахування різноманітних аспектів розвитку та потреб особистостей; партнерську взаємодію між сім'єю та закладом дошкільної освіти, тобто спільно працювати над мовним розвитком [4, с. 48-49].

Реалізація інклюзивної освітньої моделі в мовленнєвому розвитку особистості, вимагає від педагогів адаптації форм, методів і прийомів з врахуванням модифікації освітнього середовища до потреб та можливостей дітей з особливими освітніми потребами. Тож вважаємо за доцільне розглянути сучасні технології розвитку мовлення дітей дошкільного віку.

Вирішенню поставлених вимог сприяють засоби розвитку зв'язного мовлення дітей дошкільного віку. Зіставний аналіз теоретичних джерел інформації свідчить про те, що великий педагогічний потенціал мають LEGO-технології. Конструктивна діяльність має вагомий вплив на комунікативно-мовленнєвий розвиток дошкільників. В процесі конструювання, створюються спеціальні умови які є сприятливими для взаємодії з однолітками, що впливає на

розвиток комунікативної сторони мовленнєвого розвитку. Діти збагачують лексичний запас, оволодіваючи спеціальною термінологією (назви розміру цеглинок, назви з'єднань). Для збагачення комунікативного досвіду дітей рекомендовано організувати на занятті дітей в пари або давати колективні завдання, таким чином діти опановують навички зв'язно і в логічній послідовності висловлювати власні думки, домовлятися один з одним, приходячи до спільної думки щодо створення конструкції чи моделі та відстоювати власну думку [3, с.93].

Ефективній організації освітнього процесу з використанням LEGO, сприятиме програма «Безмежний світ гри з LEGO». В змісті програми розкрито завдання спрямовані на забезпечення гармонійного розвитку особистості дитини, враховуючи такі його складові як пізнавальний, креативний, комунікативно-мовленнєвий та фізичний розвиток. В процесі роботи з LEGO у дитини формуються якості особистості, яка в майбутньому стане активним учасника суспільного життя, який легко вступає у взаємодію в ролях «дорослий-дитина», «дитина-дитина», цьому сприяє дотримання освітнього підходу «навчання через гру». Використання програми в розвитку мовлення сприятиме розширенню активного словника, розвитку монологічного та діалогічного мовлення, комунікативної культури, засвоєнню загальноприйнятих норм поведінки, й вмінню встановлювати доброзичливі взаємини з дорослими та однолітками. В програмі представлено рекомендації до розвитку мовленого дихання, з формування фонематичного розвитку мовлення, зі збагачення лексичного запасу, а також в ігрі спрямовані на роботу зі звуковим та складовим аналізом слів [10, с. 72].

Також однією з ефективних технологій мовленнєвого розвитку є мнемотехніка (або мнемоніка, з грецької «mnemonikon» — мистецтво запам'ятовувати), яка в наукових джерелах трактується, як комплекс прийомів та засобів, які направлені на покращення процесу запам'ятовування та сприяють вдосконаленню пам'яті. Шляхом утворення асоціативних зв'язків, упорядковується інформація у вигляді комплексних візуальних образів [8]. Використання асоціацій та образів сприяє покращенню сприйняття, уваги та пам'яті. Упровадження мнемотехніки в дошкільну освіту може мати вплив на різні аспекти розвитку, такі як розвиток лексичного

запасу, граматичних структур та креативного мислення, що важливо для формування здатності дошкільників до зв'язного мовлення. Основні ідеї мнемотехніки – асоціації: вона ґрунтується на використанні асоціативних зв'язків, де інформація, яку потрібно запам'ятати, пов'язується з чимось уже знайомим, що сприяє кращому утриманню інформації в пам'яті дитини; візуалізації: застосування візуальних образів та картин у сполученні з текстовою інформацією полегшує процес запам'ятовування; різні типи пам'яті: мнемотехніка використовує різні типи пам'яті, такі як аудитивна, візуальна та кінестетична, для збільшення ефективності запам'ятовування; структурування інформації: важлива частина мнемотехніки – це організація інформації у логічні послідовності або систематичні групи, що сприяє легшому запам'ятовуванню; ритміка: використання ритмічних елементів у навчанні може допомогти дітям краще запам'ятовувати інформацію, так як музика та ритм можуть підвищити концентрацію і увагу [13, с. 69].

Засобом інтегрування сенсорного та мовленнєвого розвитку є сендплей (педагогічна пісочна терапія) – технологія особистісно орієнтованого навчання і виховання дітей дошкільного віку, що сприяє розвитку мовлення, пам'яті, дрібної моторики, довільної уваги й тактильно-кінестетичного відчуття [12, с. 324]. В процесі організації роботи з піском слід дотримуватись певних принципів, а саме [12, с. 324]: створення комфортного середовища, яке відповідає природному розвитку дитини виконує стимулюючу функцію та сприяє заохоченню до творчої активності, для цього слід добирати завдання, що відповідають можливостям дитини; ігрові інструкції подавати у казковій формі, позитивно оцінювати дії дитини, уникаючи негативних висловлювань щодо ідей та результатів роботи, сприяти розвитку фантазії і творчості; використовувати живі образи в трактовці абстрактних символів: букв, цифр, геометричних фігур тощо, дотримання цього принципу сприятиме формуванню позитивної мотивації дитини і стійкий інтерес до занять.

Порівняльний аналіз наукових джерел інформації також засвідчує ефективність використання едейтики в мовленнєвому розвитку. Ейдетика представлена в наукових роботах як метод, який впливає на розвиток образної пам'яті, здатність найбільш яскраво й точно відтворювати в усіх деталях наочні образи предметів, які в певний момент не діють

на органи чуття [7, с. 116]. Під час розвитку мовлення дітей дошкільного віку використовують такі методи ейдетичної техніки: метод піктограм, дудли та методи розвитку асоціативного мислення. Піктограми – це прості малюнки невеликого розміру, які представлені у вигляді схематично зображених знаків, в яких виділяються суттєві ознаки предмета або поняття). В процесі використання піктограм діти легко запам'ятовують літературні твори різного характеру, як віршовані, так і прозові. Застосування цього прийому сприятиме збагаченню лексичного запасу та його активізації в мовленні. Такий прийом підходить для активізації на занятті малоактивних дітей з низьким рівнем мовленнєвого розвитку. Друдли представлені у вигляді ілюстрованих загадок-головоломок, особливість яких полягає в тому, що неможливо чітко встановити, що зображено на малюнку. Використання друдлів сприяє розвитку асоціативного та дивергентного мислення, розвиває когнітивні процеси, значний вплив має на розвиток пам'яті, вчить знаходити нестандартні рішення до виконання різноманітних завдань. Асоціативне мислення є не лише основою хорошої пам'яті, а й сприяє розвитку активної мовленнєвої та творчої діяльності [7, с. 116].

Одним із дієвих засобів розвитку мовлення, також визнано логоритміку. Логоритміка трактується в наукових розвідках, як система спеціальних вправ, завдань та ігор, в яких інтегрується музика та рухова активність поєднана зі словом. Основні завдання логоритміки спрямовані на корекційну, освітню та оздоровчу діяльність. Використання даної технології сприятиме підвищенню загального тону, настрою, а також має великий вплив на мовленнєвий розвиток, нормалізацію дихання та розвиток моторики. Це відбувається завдяки злиттю рухів з музикою. Особливість цієї методики полягає в тому, що у вправах надають вагомому значення слову, що безпосередньо сприяє корекції мовленнєвих порушень різної етіології та виправленню мовленнєвих помилок. У логоритміці підібрані спеціальні вправи які побудовані на інтеграції музичного ритму з вербальними віршованими формами, виконуючі які потрібно робити ритмічні рухи [11]. У процесі використання логоритмічних занять, суттєво покращуються мовленнєві навички дітей дошкільного віку в таких напрямках, як розширення лексичного запасу, формування фонетичної культури мовлення,

розвиток фонематичного слуху та сприйняття, моторна координація рухів з мовною активністю та розвиток мовного дихання.

Аналіз наукових джерел дослідження свідчить, що на функціонування мовних зон кори головного мозку безпосередньо впливає розвиток дрібної моторики. Враховуючи взаємозв'язок мовної та моторної діяльності, вважаємо за доцільне розглянути технології, які включають вправи спрямовані на синхронізацію рухів рук та мовленнєвого сприйняття. Лічман Н. пропонує впровадження в освітній процес технології кінезіології, яка буде сприяти формуванню інтелектуальних здібностей та розвитку мовлення. Автор трактує поняття «кінезіологія» як науку, яка засобами спеціальних рухових вправ впливає на активізацію роботи мозку, розвиток інтелектуальних здібностей та фізичного здоров'я. Завдяки спеціально підібраним вправам відбувається процес координації роботи правої та лівої півкуль головного мозку, що розвиває взаємодію тіла й інтелекту, а також сприяє активізації розумової діяльності. Автором виокремлено основні завдання кінезіології, серед яких розвиток міжпівкульної взаємодії; синхронізація роботи півкуль; розвиток здібностей до використання симетричних та асиметричних рухів; розвиток інтелекту; розвиток дрібної моторики; розвиток когнітивних здібностей; усунення поведінкових розладів; розвиток мовлення та мовленнєвого дихання, полегшують процес засвоєння писемного мовлення, покращенню розуміння мови співрозмовників. У процесі використання кінезіології у дітей покращується розумова діяльність, пам'ять та концентрація уваги, знижується стомлюваність, активізуються пізнавальні процеси, підвищується стресостійкість у дітей, а також дана технологія сприяє відновленню мовленнєвих функцій у дітей з особливими освітніми потребами. Автор радить систематично включати вправи, як невеликі динамічні паузи в занятті або як частину пізнавальної діяльності, основна умова – точний повтор рухів дітьми. Вправи вводять з поступовим ускладненням, від легких до вправ, які потребують концентрації уваги. З метою мовленнєвого розвитку дітей вправи можна урізноманітнювати завданнями, спрямованими на формування правильної звуковимови, а саме автоматизації та диференціації різних звуків, додавання повторів віршованих текстів [14]. Ліщишина-Гарук О. класифікує кінезіологічні вправи як такі, що сприяють покращенню

контролю та регуляції діяльності (рухи та пози перехресного характеру, які відновлюють зв'язки між лобовим та потиличним відділами мозку, встановлюють баланс між правим та лівим полем людини); вправи, що збільшують тонус кори головного мозку (дихальні вправи, масаж біологічноактивних точок, вправи підвищують енергетику кори мозку); вправи, що покращують можливості прийому та переробки інформації (рухи кінцівками перехреснолатерального характеру, вправи відновлюють міжпівкульні зв'язки та функціональну асиметрію мозку) [15, с.15].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, мовленнєвий розвиток дітей дошкільного віку є складним процесом розумової діяльності, який залежить від вікових та індивідуальних особливостей, комунікативно-мовленнєвого середовища в якому зростає дитина, а також залучення дітей

до спеціально організованого освітнього процесу в закладі дошкільної освіти. Результативність практичного опанування мовленням дошкільниками залежить від педагогічних технологій, які обирає вихователь. Саме урізноманітнення технологій мовленнєвого розвитку на заняттях сприятиме організації диференційованого підходу до дітей, забезпеченню індивідуальної траєкторії розвитку кожної дитини та визначенню тактики взаємодії вихователя з кожною дитиною. Використання інноваційних технологій розвитку мовлення в інклюзивній групі закладу дошкільної освіти сприятиме створенню оптимальних умов для розвитку дітей з особливими освітніми потребами з урахуванням їх індивідуальних особливостей, а також їх соціальної адаптації в дитячому колективі.

Список використаних джерел:

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні [Електронний ресурс] / Піроженко Т. О., Байер О. М., Безсонова О. К., Брежнева О. Г. та ін.]. – Режим доступу : <http://surl.li/jvzr> (дата звернення 02.04.2024).

2. Богуш А. М. Мовленнєвий компонент дошкільної освіти / А. М. Богуш. – Харків : Ранок, 2013. – 192 с.

3. Волощенко Н. О. Освітньо-розвивальний потенціал LEGO-технологій у розвитку пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку / Н. О. Волощенко, Ю. О. Коваль // Освітній дискурс. Гуманітарні науки. – 2019. – Вип. 11 (3). – С. 88-98.

4. Гончар Н. П. Розвиток мовлення дітей дошкільного віку в інклюзивних групах ЗДО / Н. П. Гончар, Т. М. Цегельник // Інноваційна педагогіка. – 2023. – Вип. 63, т. 2. – 2023. – С. 47-50.

5. Гужанова Т. С. Методики формування мовленнєвої компетенції дошкільників у підготовці майбутніх вихователів / Т. С. Гужанова // Актуальні проблеми та перспективи дошкільної освіти в сучасному освітньому просторі : зб. наук.-метод. пр. – Житомир : ФОП Левковець, 2019. – 258 с.

6. Інструктивно-методичні рекомендації щодо організації діяльності інклюзивних груп у закладах дошкільної освіти [Електронний ресурс] : лист М-ва освіти і науки України від 13.11.2018 р № 1/9-961. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-691729-18#Text> (дата звернення 13.11.2018)

7. Ковальчук М. Едейтика як засіб розвитку мовлення дошкільника / М. Ковальчук // Психологія та педагогіка: методика та проблеми практичного застосування : зб. тез наук. робіт учасників міжнар. наук.-практ. конф. (м. Львів, 23-

24 груд. 2016 р). – Львів : ГО «Львівська педагогічна спільнота», 2016. – 188 с.

8. Коршенко Н. Як застосовувати мнемотехніку в роботі з дошкільниками [Електронний ресурс] / Н. Коршенко. – Режим доступу : <http://surl.li/faycn> (дата звернення 05.04.2024)

9. Логопедія : підручник / за ред. М. К. Шеремет. – Київ : Видавничий дім «Слово», 2017. – 856 с.

10. Програма розвитку дитини від 2 до 6 років та методичні рекомендації «Безмежний світ гри з LEGO» / О. Ю. Рома, В. Ю. Близнюк, О. П. Борок. – 2016. – 140 с.

11. Програма з логоритміки для спеціальних загальноосвітніх шкіл-інтернатів для дітей з важкими порушеннями мовлення (підготовчий, 1-4 класи) [Електронний ресурс] / Л. С. Куравська. – Васильків, 2016. – Режим доступу : https://mon.gov.ua/storage/app/media/inkluzyvne-navchannya/korekciini_programy/6-korekczijna-programa-logoritmika.pdf (дата звернення 05.04.2024)

12. Тягур Л. М. Сендплей – метод позитивного впливу на психічний розвиток дитини дошкільного віку / Л. М. Тягур // Актуальні проблеми психології. – 2015. – Т. 11, вип. 13. – С. 324-315.

13. Чепурний Г. А. Освітня мнемотехніка : навч.-метод. посіб. / Г. А. Чепурний. – Тернопіль : Мандрівець, – 2020. – 152 с.

14. Лічман Н. Кінезіологія як засіб розвитку мовлення та інтелектуальних здібностей дітей з особливими освітніми потребами / Н. М. Лічман // Логопед. – 2018. – № 6. – С. 12-17.

15. Кінезіологія як засіб розвитку мовлення дітей дошкільного віку : навч.-метод. посіб. / Авт.-упоряд. О. П. Ліщишина-Гарук. – Хмельницький, 2022. – 83 с.

References

1. Pirozhenko, TO, Baiier, OM, Bezsonova, OK & Brezhnieva, OH 2013, *Bazovyi komponent doshkilnoi osvity v Ukraini (nova redaktsiia)* [Basic component of preschool education in Ukraine (new edition)], viewed 02.04.2024 <<http://surl.li/jyzzr>>.
2. Bohush, AM 2013, *Movlenniievi komponent doshkilnoi osvity* [Speech component of preschool education], Ranok, Kharkiv.
3. Voloshchenko, NO & Koval, YO 2019, 'Osvitno-rozvyvalnyi potentsial LEGO-tekhnologii u rozvytku piznavalnoi aktyvnosti ditei starshoho doshkilnogo viku' [Educational and developmental potential of LEGO technologies in the development of cognitive activity of children of senior preschool age], *Osvitnii dyskurs*, iss 11 (3), Pp. 88-98.
4. Honchar, NP & Tsehelnik, TM 2023, 'Rozvytok movlennia ditei doshkilnogo viku v inkluzyivnykh hrupakh ZDO' [Speech development of preschool children in inclusive groups of preschool education], *Innovatsiina pedahohika*, iss 63, vol. 2, Pp. 47-50.
5. Huzhanova, TS 2019, 'Metodyky formuvannia movlenniievoi kompetentsii doshkilnykiv» u pidhotovtsi maibutnykh vykhovateliv' [Methods for developing speech competence of preschoolers" in the preparation of future educators], *Aktualni problemy ta perspektyvy doshkilnoi osvity v suchasnomu osvitnomu prostori*,
6. Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy, 2018, *Instruktyvno-metodychni rekomendatsii shchodo orhanizatsii diialnosti inkluzyivnykh hrup u zakladakh doshkilnoi osvity* [Instructional and methodological recommendations for organizing the activities of inclusive groups in preschool educational institutions], viewed 13 November 2018 <<https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-691729-18#Text>>.
7. Kovalchuk, M 2016, *Edeityka yak zasib rozvytku movlennia doshkilnyka* [Edeitics as a means of developing the speech of a preschooler], HO «Lvivska pedahohichna spilnota», Lviv.
8. Korshenko, N n. d., *Yak zastosovuvaty mnemotekhniku v roboti z doshkilnykamy* [How to use mnemonics when working with preschoolers], viewed 05.04.2024) <<http://surl.li/faycn>>.
9. Sheremet, MK 2017, *Lohopediia* [Speech therapy], Vydavnychii dim «Slovo», Kyiv.
10. Roma, OYu, Blyzniuk, VYu & Boruk, OP 2016, *Prohrama rozvytku dytyny vid 2 do 6 rokiv ta metodychni rekomendatsii «Bezmeznyi svit hry z LEGO»* [Child development program from 2 to 6 years old and methodological recommendations «The boundless world of play with LEGO»].
11. Kuravska, LS 2016, *Prohrama z lohorytmiky dlia spetsialnykh zahalnoosvitnykh shkil-internativ dlia ditei z vazhkymy porushenniamy movlennia (pidhotovchyi, 1-4 klasy)* [Logorhythmics program for special general education boarding schools for children with severe speech impairments (preparatory, grades 1-4)], viewed 05.04.2024) <https://mon.gov.ua/storage/app/media/in_kluzyvne-navchannya/korekciini_programy/6-korekcziijna-programa-logoritmika.pdf>.
12. Tiahur, LM 2015, 'Sendplei – metod pozytyvnoho vplyvu na psykhiichni rozvytok dytyny doshkilnogo viku' [Sandplay is a method of positive impact on the mental development of a preschool child], *Aktualni problemy phsihologii*, Vol. 5, iss 13, Pp. 324-315.
13. Chepurnyi, HA 2020, *Osvitnia mnemotekhnika* [Educational mnemonics], Mandrivets.
14. Lichman, N 2018, 'Kineziolohiia yak zasib rozvytku movlennia ta intelektualnykh zdbnosteï ditei z osoblyvymy osvitnimy potrebamy' [Kinesiology as a means of developing speech and intellectual abilities of children with special educational needs], *Lohoped*, no 6, Pp. 12-17.
15. Lishchyshyna-Haruk, OP 2022, *Kineziolohiia yak zasib rozvytku movlennia ditei doshkilnohoviku* [Kinesiology as a means of developing speech in preschool children], Khmelnytskyi.

Стаття надійшла до редакції 20.04.2024 р.